

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของประเทศไทย เริ่มตั้งแต่เมื่อใดไม่สามารถยืนยันได้แต่พอที่จะสันนิษฐานได้ว่าคงกระทำกันมานานแล้ว โดยคนไทยที่อพยพลงมาจากประเทศจีนได้นำไข่ไหมและพันธุ์หม่อนติดเข้ามาด้วย (พรทิพย์ สุคนธ์สิงห์ และคณะ, 2537) ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงไหมเป็นอาชีพเสริม หรือเป็นอาชีพรอง เมื่อยามว่างจากการทำนาหรือการเพาะปลูกเกษตรกรจะปลูกหม่อนเลี้ยงไหม รั้งไหมที่เลี้ยงได้ก็จะสาวเป็นเส้นไหม เมื่อถึงฤดูแล้งซึ่งว่างจากการทำนาก็นำเส้นไหมนั้นมาทอเป็นผ้าเพื่อเก็บไว้ใช้เองบ้าง เป็นของฝากของขวัญบ้าง หรือให้แลกกับอาหารอย่างอื่นบ้าง หรืออาจจะขายบ้างแต่ก็ไม่มากนัก ส่วนใหญ่เลี้ยงกันมากทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ไชยา อุ้ยสูงเนิน, 2532) ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมเป็นที่รู้จักกันดีนิยมแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผ้าไหมจัดเป็นสินค้าที่สำคัญอย่างหนึ่งสามารถทำรายได้ให้กับประเทศแล้วยังเป็นอาชีพหลักที่ช่วยสร้างงานให้แก่คนในชาติ ซึ่งเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ (วีระ ลังคมพิทักษ์, 2524)

การผลิตเส้นไหมในประเทศไทยมีการผลิต 2 ชนิด คือ เส้นไหมพื้นเมืองสาวด้วยมือ และเส้นไหมสาวด้วยเครื่องจักร (อนันต์ ดาโลดม, 2537) ตลาดไหมไทยจะมีตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ เนื่องจากผ้าไหมส่งออกจะต้องมีคุณภาพสม่ำเสมอโดยใช้เส้นไหมทอผ้าที่สาวด้วยเครื่องจักร ซึ่งยังมีปริมาณไม่เพียงพอใช้ (สงรักษ์ เต็งรัตนประเสริฐ, 2537) ในปี 2538 อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไหมภายในประเทศไทย มีความต้องการใช้เส้นไหมปีละประมาณ 2,400-2,500 ตัน แต่ผลผลิตภายในประเทศมีเพียงประมาณปีละ 1,700-1,900 ตัน จึงจำเป็นต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศเข้ามาประมาณร้อยละ 25-30 ของความต้องการใช้ภายในภายในประเทศ (สมโพธิ อัครพันธุ์, 2539) จากสถานการณ์ดังกล่าว รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาหม่อนไหมเพื่อ ทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ และให้มีใช้อย่างเพียงพอภายในประเทศและหน่วยงานที่สำคัญ คือ กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เพื่อรักษาอัตราการขยายตัวของภาคเกษตรและยกระดับรายได้ของเกษตรกร โดยกำหนดแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด กำหนดเขตการ

ส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมตามศักยภาพของพื้นที่ (อนันต์ คาโลดม, 2537) ตั้งแต่ปี 2511 จนถึงปัจจุบัน กรมส่งเสริมการเกษตรได้ดำเนินการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม โดยนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาและวิจัยของกรมวิชาการเกษตรมาดำเนินการส่งเสริม และมีกรอบกรมเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม (พรทิพย์ สุคนธ์สิงห์ และคณะ, 2532) โดยมีเป้าหมายการผลิตเส้นไหมและพื้นที่ปลูกหม่อนของประเทศในปี 2539 คือ เส้นไหมสาวมือ 1,300 ตัน เส้นไหมสาวเครื่องจักร 2,030 ตัน และพื้นที่ปลูกหม่อน 364.10 พันไร่ (พรทิพย์ สุคนธ์สิงห์ และคณะ, 2537) และได้มีหน่วยงานเอกชนที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการวิจัย และพัฒนาหม่อนไหมเริ่มตั้งแต่การผลิต การแปรรูปและการตลาด (ชาญชัย ถาวรอนุกุลกิจ, 2537)

สำหรับวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงไหมคือ 1) เลี้ยงเพื่อเอาเส้นไหม 2) เลี้ยงเพื่อขายเส้นไหม 3) เลี้ยงเพื่อขายรังไหม (ไชยา อัยสูงเนิน, 2532) จากผลการสำรวจเบื้องต้น ทำให้ทราบว่าวิธีการเลี้ยงไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี 3 วิธี คือ การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม การเลี้ยงไหมแบบปรับปรุงและการเลี้ยงไหมแบบสมัยใหม่ (โครงการพัฒนาการผลิตไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2534)

จากสภาพที่ผ่านมาพบว่า ปัญหาพื้นฐานในการพัฒนาการเลี้ยงไหมที่สำคัญคือ เกษตรกรเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ไม่เร็วนักต้องใช้เวลาบ้างพอสมควร ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ยังยึดถือการเลี้ยงแบบวิธีเก่า ๆ ที่เคยปฏิบัติกันมา และในการส่งเสริมการเลี้ยงไหมได้สรุปปัญหาและอุปสรรคไว้ดังนี้ 1) เกษตรกรไม่ตระหนักถึงความสะอาด 2) เกษตรกรไม่มีการบันทึกข้อมูล 3) การดูแลแปลงหม่อนไม่ถูกต้อง 4) การระบาดของโรครากเน่า 5) เกษตรกรมากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์เลี้ยงไหมพันธุ์พื้นเมือง 6) มีการเลี้ยงไหมเหลื่อมรุ่น และ 7) มีความจำกัดด้านเงินทุน (ชัยรัตน์ โมไยพงส์, 2531) จากการสำรวจของโครงการพัฒนาการผลิตไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2537) พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับหม่อน คือ ความแห้งแล้ง โรครากเน่า และปัญหาเกี่ยวกับไหมที่สำคัญที่สุดคือโรคระบาด ปัญหาที่รองมา คือ ปริมาณไซไหมไม่เพียงพอ ขาดแคลนทางด้านเงินทุน และปริมาณใบหม่อนไม่เพียงพอ และจากการวิจัยของ ชาญยุทธ มณีพงศ์ (2533) พบว่าสภาพปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงไหมจะมีมากหรือน้อยยังขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม วิธีปฏิบัติและสภาพความพร้อมของเกษตรกรเป็นสำคัญ

จึงได้มีการพัฒนาความรู้ทางด้านเทคโนโลยีเกี่ยวกับการผลิตหม่อนไหม โดยกรมวิชาการเกษตร ส่วนการนำไปเผยแพร่สู่การปฏิบัตินั้นเป็นหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตร การพัฒนาและการเผยแพร่เทคโนโลยีดังกล่าวมีขีดจำกัดในด้านความพร้อมและในด้านทรัพยากร ทั้งนี้เพราะงบประมาณของทางราชการที่ใช้ในการวิจัย และพัฒนาหม่อนไหมมีขีดจำกัด ทำให้การขยายงานทางด้านนี้เป็นไปได้ยาก นอกจากนี้กำลังคนและอุปกรณ์ที่ใช้ในการส่งเสริม และเผยแพร่ก็ยังมีไม่

เพียงพอเมื่อเทียบกับความต้องการของผู้เลี้ยงใหม่ที่เพิ่มขึ้น (โครงการพัฒนาการผลิตไหมในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ, 2534) สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหา นั้น รัฐบาลจะต้องมีมาตรการ สนับสนุนทั้งด้านความรู้ในการปฏิบัติ และการบริการปัจจัยการผลิตพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อขยาย ปริมาณการผลิตให้เพียงพอับความต้องการสามารถดำเนินการโดย สนับสนุนเงินทุนสร้างโรงเลี้ยง ไหม บริการพันธุ์ไหมพันธุ์หม่อน ฝึกอบรมความรู้ทางด้านหม่อนไหมแก่เกษตรกร และการจัดตั้ง ศูนย์ขยายพันธุ์ไหม (พรทิพย์ สุคนธ์สิงห์ และคณะ, 2536)

จากสถิติการการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม ในปี 2539 ในจังหวัดขอนแก่น มีผู้ ทำการเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม 10 อำเภอ จำนวนครัวเรือนที่ทำการเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม 622 ครัวเรือน สำหรับอำเภอบ้านไผ่ มีจำนวนครัวเรือนที่ทำการเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม 134 ครัว เรือน อำเภอพระยืน จำนวน 114 ครัวเรือน และอำเภอเวียงใหญ่ จำนวน 98 ครัวเรือน รวมจำนวนผู้ เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสมทั้ง 3 อำเภอ เท่ากับ 346 ครัวเรือน (สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น, 2539) จึงนับได้ว่าเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทำการเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม เป็นจำนวนมาก และยังคงถือว่าจังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลางการผลิต และการตลาดไหมของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือและของประเทศอีกด้วย (สาคร ประไพพงษ์, 2537)

จากข้อมูลข้างต้นสามารถกล่าวได้ว่าผู้เลี้ยงไหมส่วนมากมีประสบการณ์หรือมีความ สามารถในการเลี้ยงไหม จึงง่ายต่อการพัฒนางานเลี้ยงไหม และรายได้จากการเลี้ยงไหมพันธุ์ไทย ลูกผสมคิดเป็นกำไรสุทธิ 1,340 บาท/แผ่น/รุ่น (พรทิพย์ สุคนธ์สิงห์ และคณะ, 2537) ประกอบ กับความต้องการเส้นไหมเพื่อนำใช้ ในอุตสาหกรรมในการทอผ้าไหมยังมีอีกมาก ในปี 2538 มี ความต้องการใช้เส้นไหมปีละ 2,400-2,500 ตัน แต่ผลิตได้เพียงปีละ 1,700-1,900 ตัน จึงสั่งเข้า มา ร้อยละ 25-30 ของความต้องการใช้ (สมโพธิ อัครพันธุ์, 2539) นับได้ว่าการเลี้ยงไหมสามารถ แนะนำส่งเสริมให้เป็นอาชีพหลักของเกษตรกรได้ หากมีการเลี้ยงและส่งเสริมอย่างจริงจัง จึงควรที่จะ หาแนวทางพัฒนาและปรับปรุงเทคนิควิธีการเลี้ยงไหมที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการ เลี้ยงแนวทางหนึ่ง ได้แก่ การให้บริการความรู้โดยการจัดฝึกอบรมแก่เกษตรกร และเพื่อให้การ ฝึกอบรมสามารถสนองตอบต่อความจำเป็นในงานเลี้ยงไหม ได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน ดังนั้น จึงศึกษาถึงความจำเป็นในการฝึกอบรมการเลี้ยงไหม ของผู้เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสมทางด้านเนื้อ หาวิชาการ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพิจารณาใน การจัดฝึกอบรมการเลี้ยงไหมแก่ผู้เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการเลี้ยง ไหมพันธุ์ไทยลูกผสมของเกษตรกรให้ได้ผลตามเป้าหมายต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยในเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา

1. ลักษณะพื้นฐานบางประการทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม
2. สภาพการเลี้ยงไหมและปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม
3. ความจำเป็นในการฝึกอบรมด้านวิชาการของผู้เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม
4. เปรียบเทียบความจำเป็นในการฝึกอบรมด้านวิชาการของผู้เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสมที่มีลักษณะพื้นฐานและสภาพการเลี้ยงไหม แตกต่างกัน

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ขอบเขตของพื้นที่ที่เป็นแหล่งข้อมูล ได้กำหนดจังหวัดขอนแก่นเป็นแหล่งข้อมูลของการศึกษาเนื่องจาก จังหวัดขอนแก่นมีศักยภาพเหมาะสมในการเลี้ยงไหม เช่น ประชากรมีความสนใจในการเลี้ยงไหมสูง มีแหล่งตลาดที่เหมาะสม เป็นต้น ประชากรในการศึกษา ได้แก่ สมาชิกผู้เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสมทั้งหมด 622 ราย

2. ขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาประกอบด้วย

1. ลักษณะพื้นฐานบางประการทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงไหม พันธุ์ไทยลูกผสม

- 1.1 ลักษณะพื้นฐานบางประการทางด้านสังคม ของเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม ประกอบด้วยตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพหลัก และอาชีพรอง

- 1.2 ลักษณะพื้นฐานบางประการทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม ประกอบด้วยตัวแปร ได้แก่ ขนาดเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร กรรมสิทธิ์ในการถือครองเนื้อที่ทางการเกษตร รายได้เงินสดในภาคการเกษตรต่อปี รายได้เงินสดนอกภาคการเกษตรต่อปี รายได้เงินสดจากการเลี้ยงไหมต่อปี การกู้เงิน จำนวนเงินกู้ และแหล่งเงินกู้

2. สภาพการเลี้ยงไหมและปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม

- 2.1 สภาพการปลูกหม่อน ประกอบด้วยตัวแปร ได้แก่ ขนาดเนื้อที่ในการปลูกหม่อน กรรมสิทธิ์ในการถือครองเนื้อที่แปลงหม่อน พันธุ์หม่อนที่ปลูก แหล่งพันธุ์หม่อน ความเพียงพอของใบหม่อน จำนวนครั้งในการกำจัดวัชพืชต่อปี จำนวนครั้งในการใส่ปุ๋ยต่อปี ชนิดปุ๋ยที่ใช้ การ

ตัดแต่งหม่อน และวิธีการตัดแต่งหม่อน

2.2 สภาพการเลี้ยงไหม ประกอบด้วยตัวแปร ได้แก่ ระยะเวลาที่เคยทำการเลี้ยงไหม ระยะเวลาที่เคยทำการเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม จำนวนแรงงานในการเลี้ยงไหม ลักษณะห้องเลี้ยงไหม แหล่งงบประมาณในการสร้างห้องเลี้ยงไหม จำนวนแผ่นไขไหมที่เลี้ยงต่อรุ่น จำนวนกระดังต่อแผ่นไขไหม วิธีในการเลี้ยง จำนวนรุ่นที่เลี้ยงต่อปี จำนวนแผ่นไขไหมที่เลี้ยงทั้งหมดต่อปี ความสม่ำเสมอในการเลี้ยง ผลผลิตรวมเส้นไหม (ไหมน้อย) ต่อปี การทำความสะอาดก่อนและหลังการเลี้ยงไหม การใช้สารเคมีในการทำความสะอาด ความเพียงพอของอุปกรณ์ในการเลี้ยงไหม จำนวนครั้งในการให้ใบหม่อนวัยอ่อน (วัย 1-3) ต่อวัน จำนวนครั้งในการให้ใบหม่อนวัยแก่ (วัย 4-5) ต่อวัน การใช้สารเคมีโรยตัวไหม จำนวนครั้งในการถ่ายมูลไหมวัยอ่อน (วัย 1-3) จำนวนครั้งในการถ่ายมูลไหมวัยแก่ (วัย 4-5) วิธีในการถ่ายมูล การเป็นโรคไหม วิธีการปฏิบัติเมื่อไหมเป็นโรค จำนวนวันที่นำรังไหมออกจากจ่อ วิธีในการสาวไหม การจ้างแรงงาน และการมีสมุดบันทึกข้อมูล

2.3 ปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม ประกอบด้วยตัวแปร ได้แก่

1. ปัญหาเกี่ยวกับหม่อน ได้แก่ ขาดแคลนพันธุ์หม่อน พันธุ์หม่อนราคาแพง ปริมาณใบหม่อนไม่เพียงพอ พื้นที่ปลูกมีน้อย แปลงหม่อนอยู่ไกล โรคและแมลงทำลายหม่อน ความแห้งแล้ง ไม่ทราบวิธีดูแลแปลงหม่อน และการขาดแคลนอุปกรณ์ในการจัดการแปลงหม่อน

2. ปัญหาเกี่ยวกับไหม ได้แก่ ขาดแคลนพันธุ์ไหม ไขไหมราคาแพง ขาดแคลนเงินทุนในการสร้างห้องเลี้ยงไหม โรคและแมลงทำลายไหม แรงงานในการเลี้ยงไหมไม่เพียงพอ สารเคมีที่ใช้อันตราย และอุปกรณ์ในการเลี้ยงไหมไม่เพียงพอ

3. ปัญหาเกี่ยวกับการจำหน่าย ได้แก่ แหล่งจำหน่ายอยู่ไกล ราคาในการจำหน่ายต่ำ และไม่มีแหล่งรับซื้อ

3. ความจำเป็นในการฝึกอบรมด้านวิชาการของผู้เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม จำแนกเป็น

3.1 ด้านวิชาการในการปลูกหม่อน ประกอบด้วย ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับ ชื่อพันธุ์หม่อน ลักษณะพันธุ์หม่อนที่ดี ลักษณะของพันธุ์หม่อน การเตรียมดิน การเตรียมกิ่งพันธุ์ วิธีปลูก ระยะปลูก วิธีการติดตาหม่อน ประโยชน์การตัดแต่งหม่อน วิธีการตัดแต่งหม่อน การเก็บเกี่ยวใบหม่อน การดูแลแปลงหม่อน โรคหม่อนและแมลงศัตรูหม่อน

3.2 ด้านวิชาการในการเลี้ยงไหม ประกอบด้วย ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับ ชื่อพันธุ์ไหม ลักษณะของพันธุ์ไหม ลักษณะโรงเลี้ยงไหม อุปกรณ์ในการเลี้ยงไหม การเตรียมการก่อนการเลี้ยงไหม การเลี้ยงไหมแรกฟัก การให้อาหารไหม การถ่ายมูลไหม พื้นที่ในการเลี้ยงไหม การเก็บไหมสุก การเก็บรังไหมออกจากจ่อ การปฏิบัติก่อนและหลังการเลี้ยงไหม โรคไหม การป้องกันกำจัดโรคไหม แมลงศัตรูไหม และการป้องกันกำจัดศัตรูไหม

4. เปรียบเทียบความจำเป็นในการฝึกอบรมด้านวิชาการ ของผู้เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม ที่มีลักษณะพื้นฐานบางประการทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และสภาพการเลี้ยงไหม แตกต่างกัน

1.4 สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ได้ตั้งสมมติฐานว่า ผู้เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสมที่มีลักษณะพื้นฐานบางประการ ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และสภาพการเลี้ยงไหม แตกต่างกันในเรื่อง อายุ ระยะเวลาในการเลี้ยงไหม พื้นที่ในการปลูกหม่อน รายได้เงินสด จากการเลี้ยงไหมต่อปี ลักษณะห้องเลี้ยงไหม และการเข้ารับการฝึกอบรม มีระดับความจำเป็นในการฝึกอบรมด้านวิชาการ ไม่แตกต่างกัน ในเรื่อง

1. การปลูกหม่อน ได้แก่ ลักษณะของพันธุ์หม่อน วิธีการติดตาหม่อน วิธีการตัดแต่งหม่อน และโรคหม่อน
2. การเลี้ยงไหม ได้แก่ ลักษณะของพันธุ์ไหม อุปกรณ์ในการเลี้ยงไหม การเก็บรังไหม ออกจากจ้อ โรคไหม และการป้องกันโรคไหม

1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ความจำเป็นในการฝึกอบรม หมายถึง อุปสรรคที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงไหม ทำให้การเลี้ยงไหมไม่ประสบความสำเร็จ ต้องทำการแก้ไขโดยการเข้ารับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไหมที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งจัดขึ้นโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมการเลี้ยงไหม เพื่อให้ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติในการเลี้ยงไหมได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

การจัดฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการในการเพิ่มการเรียนรู้อย่างมีระบบเกี่ยวกับการเลี้ยงไหม เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรในด้าน ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ อันจะส่งผลให้งานส่งเสริมการเลี้ยงไหม บรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

การเลี้ยงไหม หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับไหมซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ การเตรียมการก่อนการเลี้ยงไหม การดูแลไหมแรกฟัก การให้อาหาร การถ่ายมูล การปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม รวมถึงการจัดการและการดูแลแปลงหม่อน

ผู้เลี้ยงไหม หมายถึง สมาชิกหรือตัวแทนในครอบครัวคนใดคนหนึ่งที่ทำกรเลี้ยงไหม และเป็นสมาชิกผู้ทำการเลี้ยงไหมของสำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น

ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง ข้อมูลที่แสดงลักษณะพื้นฐานบางประการของเกษตรกรผู้เลี้ยงไหม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพหลัก อาชีพรอง เป็นต้น

ผู้เลี้ยงไหมที่เคยรับการฝึกอบรม หมายถึง เกษตรกรผู้เลี้ยงไหมที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมการเลี้ยงไหมจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ศูนย์วิจัยและอบรมหม่อนไหม สถานีทดลองหม่อนไหม ศูนย์ขยายพันธุ์ไหม เป็นต้น

งานส่งเสริมการเลี้ยงไหม หมายถึง งานที่ได้รวบรวมความรู้ทางด้านวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงไหมแล้วนำไปถ่ายทอดให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงไหม โดยวิธีการต่าง ๆ รวมถึงการบริการทางด้านปัจจัยการผลิต เพื่อพัฒนาการเลี้ยงไหมและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น

วิทยากร หมายถึง บุคคลที่มีหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้การเลี้ยงไหมแก่เกษตรกรและบริการทางด้านการจัดฝึกอบรม เพื่อให้สามารถดำเนินการจัดฝึกอบรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้จัดตั้งไว้

วิชาการ หมายถึง หลักสูตรทางด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไหมที่ถูกต้องตามหลักการซึ่งใช้ในหน่วยงานทางราชการที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมการเลี้ยงไหม และใช้ในการประกอบการบรรยายการฝึกอบรม โดยเนื้อหาจะประกอบไปด้วยหัวข้อต่าง ๆ เช่น พันธุ์หม่อน การตัดแต่งหม่อน พันธุ์ไหม การเลี้ยงไหมวัยอ่อนและวัยแก่ โรคแมลงศัตรูหม่อนไหม การป้องกันโรคแมลงศัตรูหม่อนไหม เป็นต้น

หน่วยงานสนับสนุน หมายถึง หน่วยงานในส่วนของภาครัฐบาลและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมการเลี้ยงไหมดำเนินงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาการเลี้ยงไหมของเกษตรกร ซึ่งประกอบไปด้วยหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม บริษัทหรือโรงงานสาวไหมต่าง ๆ เป็นต้น

ไหมพันธุ์ไทย หมายถึง ไหมที่กำเนิดในประเทศไทย รังไหมมีสีเหลืองสด เป็นไหมพวกฟักออกเป็นตัวได้ตลอดปี มีความต้านทานสภาพแวดล้อมได้ดี มีข้อเสีย คือ รังมีขนาดเล็ก เส้นใยสั้น ได้แก่พันธุ์ นางน้อย นางลาย นางเหลือง นค.4 ปช.21 เลี้ยงเพื่อสาวเป็นเส้นพุ่ง สาวด้วยเครื่องสาวแบบพื้นบ้าน

ไหมพันธุ์ไทยลูกผสม หมายถึง พันธุ์ไหมที่เกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างพันธุ์ไทยกับพันธุ์ต่างประเทศ ข้อดี คือ รังมีขนาดใหญ่กว่าพันธุ์ไทย ผลผลิตรังไหมสูงกว่า แต่ความต้านทานต่อสภาพแวดล้อมน้อยกว่า ได้แก่ พันธุ์ดอกบัว เพื่อสาวเป็นเส้นพุ่ง สาวด้วยเครื่องสาวแบบพื้นบ้าน

ไหมพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ หมายถึง พันธุ์ไหมที่เกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างพันธุ์ต่างประเทศ ข้อดีคือ รังมีขนาดใหญ่ เปอร์เซนต์เปลือกรังสูง ความยาวของเส้นใยมากกว่า 1,000 เมตร เหมาะในการสาวด้วยเครื่อง ใช้สาวเป็นเส้นยืน ได้แก่ พันธุ์นครราชสีมาลูกผสม 1 (K1 X K1)

ห้องเลี้ยงไหมแบบมาตรฐาน หมายถึง ห้องสำหรับเลี้ยงไหมที่เป็นเอกเทศแยกจากตัวบ้าน และมีแบบแปลนของโครงสร้างห้องเลี้ยงไหมแบบมาตรฐานตามที่โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม ของกรมส่งเสริมการเกษตรกำหนด

ห้องเลี้ยงไหมแบบประหยัด หมายถึง ห้องสำหรับเลี้ยงไหมที่อยู่ในส่วนของตัวบ้านหรือแยกออกจากบ้าน โดยมีมุ้งพลาสติกห่อคลุมบริเวณรอบห้องเลี้ยงไหมเพื่อป้องกันแมลงและศัตรูอื่น ๆ รบกวน เช่น แมลงวันลาย มด จิ้งจก เป็นต้น

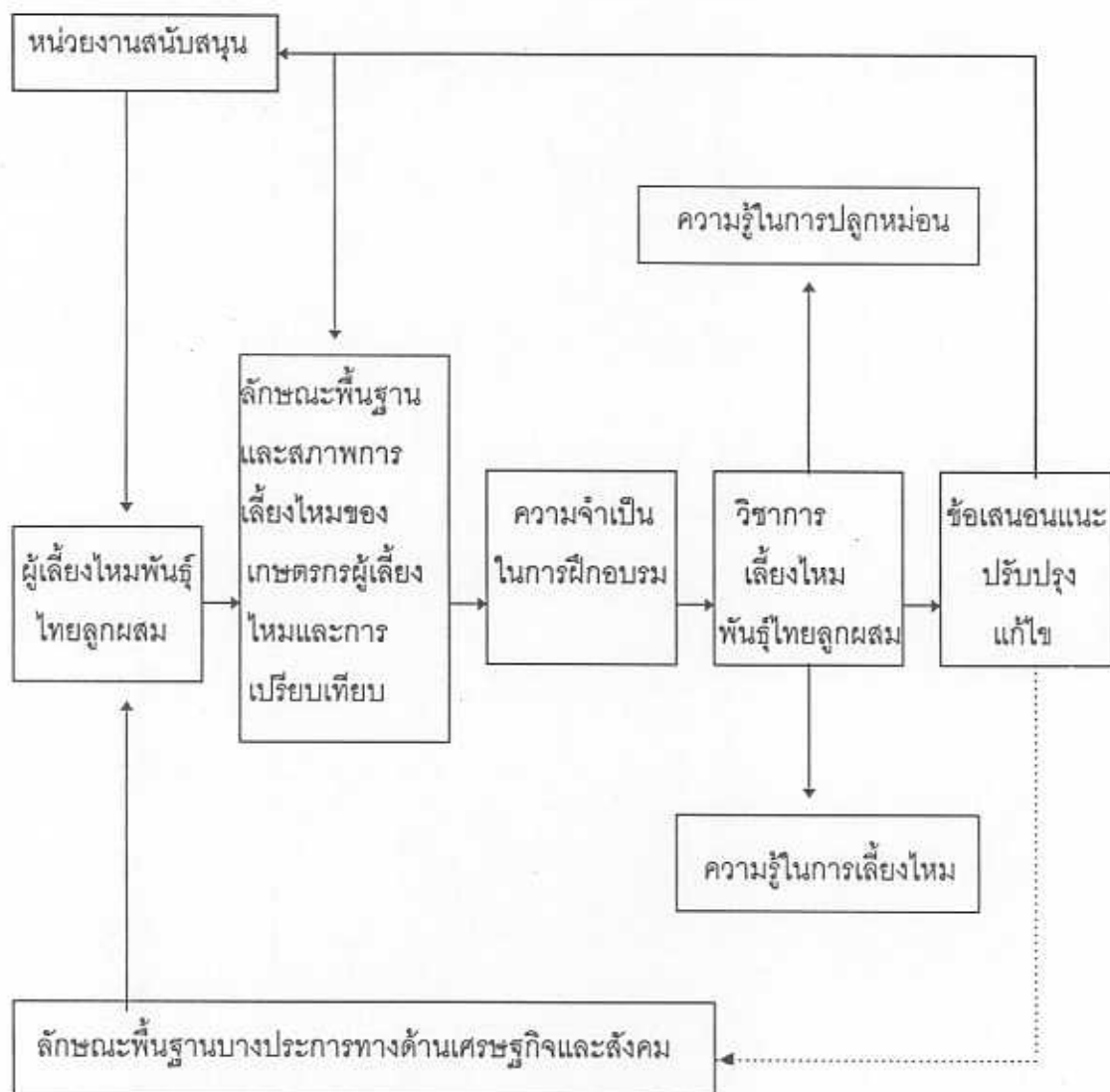
1.6 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

กรอบแนวความคิดในการวิจัยเรื่องนี้ ได้ใช้แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องการผลิตไหมพันธุ์ไทยลูกผสม ของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม และความจำเป็นในการฝึกอบรมด้านวิชาการของผู้เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม โดยแบ่งความรู้ทางวิชาการออกเป็น 2 ด้าน คือ

- 1) ความรู้เกี่ยวกับการปลูกหม่อน
- 2) ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไหม

เพื่อดำเนินการวิจัยตัวแปรที่เกี่ยวข้องดังกล่าวกับลักษณะพื้นฐานบางประการทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และสภาพการเลี้ยงไหม ที่แตกต่างกัน โดยผลการศึกษานำไปสู่การแก้ไขปรับปรุง ข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานส่งเสริมการเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสมให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความจำเป็นของเกษตรกรต่อไป

1.6 กรอบแนวความคิด (Conceptual Framework)

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เมื่อได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ครบตามวัตถุประสงค์แล้ว คาดว่าจะได้รับสาระที่เป็นประโยชน์ดังนี้

1. ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน สำหรับประกอบการพิจารณาในการวางแผนการจัดฝึกอบรมการเลี้ยงไหมสำหรับเกษตรกร โดยเฉพาะผู้เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม และใช้ปรับปรุงการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเลี้ยงไหม ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับหน่วยงานต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการเลี้ยงไหมให้เจริญก้าวหน้าต่อไป